

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

GÜZEL SANATLAR LİSESİ

KANUN DERSİ

ÖĞRETİM PROGRAMI

10 ve 11. Sınıflar

Ankara 2016

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN GENEL AMAÇLARI	4
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRMAYI HEDEFLEDİĞİ BECERİLER	5
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMI.....	6
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	7
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	8
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	9
KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÜNİTE VE SÜRELERİ	10
10. SINIF KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI, ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI	11
11. SINIF KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI.....	13

GİRİŞ

Geleneksel Türk müziğinin önemli çalgılarından olan kanun sadece Türk sanat müziği eserlerinin icrasında değil; aynı zamanda Türk halk müziği, popüler müzikler ve dünyadaki diğer müzik türlerinin icrasında da kullanılmaktadır. Bu kadar yaygın türlerde kullanılabilen bu çalgının ülkemizin gençliğine öğretilmesi, gerek geçmişte üretilen eserlerin yaşatılması gerekse kanun için yeni eserlerin bestelenmesine imkân sağlaması açısından önemlidir.

Kanun, Türk müziğinin piyanosu olarak bilinir. Piyano, nasıl klasik Batı müziğinin temel çalgısı ise kanun da Türk müziğinin temel çalgısı olarak anılır. Bunun sebebi üzerinde bulunan “mandal” adı verilen metal parçaların Türk müziğinin geleneksel perdelerinin eksiksiz bir şekilde seslendirilmesine imkân sağlamasından dolayıdır. Ayrıca kanunda akor ve arpej tekniğinin rahat bir şekilde uygulanabilirliği de kanuna Türk müziğinin piyanosu denmesi için bir başka nedendir.

Kanun Dersi Öğretim Programı; klasik Türk musikisinin temel yapı taşlarından olan makamlar hakkında teorik alt yapı oluşturma, makamlarla ilgili saz semaisi ve peşrevlerle öğrencilere teorik bilgilerini uygulama fırsatı sunma ve sözlü eser repertuarından belli başlı eserlerle öğrencilerde makam bilincini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Öğretilen makamların Türk Halk Müziğindeki örnek eserlerle de pekiştirilmesi öğrencilerin bu müzik türünde de repertuar sahibi olmasına imkân sağlayacaktır.

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN GENEL AMAÇLARI

Kanun Dersi öğretim Programı 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Bu programla öğrencinin;

1. Türk musikisinin temel çalgılarından kanunun Türk müzik kültüründeki yerini anlaması,
2. Kanun çalma tekniklerini kavraması ve uygulaması,
2. Kanunda gerek Türk sanat müziği gerekse Türk halk müziği türlerinde eser dağarcığı oluşturması,
3. Saz repertuarının yanı sıra sözlü repertuvara yönelik eser dağarcığı oluşturması,
4. Bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk duygusunu kazanması,
5. Ülkemizin musiki kültürüne hizmet etmesi amaçlanmaktadır.

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRMAYI HEDEFLEDİĞİ BECERİLER

Kanun Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler aşağıda sunulmuştur.

1. Sağ ve sol el koordinasyon becerisi
2. Deşifre
3. Yorumlama (icra)
4. Makamsal koordinasyon
5. Transpozisyon becerisi
6. Sahne ve performans
7. Eser çözümlenme
8. Taksim yapma
9. Müziksel işitme
10. Analitik düşünme
11. İş birliği
12. İletişim
13. Problem çözme
14. Araştırma
15. Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma
16. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Çalgı eğitiminde öğrenme, kişinin yeteneklerine, onun biyolojik ve kültürel gelişmişliğine, müziğe ve çalgıya karşı olan ilgisine, öğrenme ortamının durumuna bağlı olabilmektedir. Her öğrencinin çalgıya ve müziğe olan yatkınlığı farklı olabileceği için, Kanun Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar farklı bilişsel ve psikomotor beceriyi vurgulayacak şekilde yapılandırılmış, konular öğrencilerde müzik bilinci oluşturacak nitelikte tasarlanmıştır. Programda bilgi, beceri, değer ve tutum açısından denge gözetilmiştir. Programda yer alan bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılmaları sağlanmalıdır. Öğrenciyi harekete geçiren en önemli güdü merak, başarılı olma ve birlikte çalışmaktır. Bu bakımdan öğretmen öğrencinin anlama, keşfetme merakını giderme isteği yönlendirmeli ve teşvik etmelidir. Öğrenciler kendilerinin başarılı ve yeterli oldukları alanlara daha çok ilgi duyarlar. O nedenle sınıfta öğrencilerin başarma güdüsü doyurulmalıdır. Öğretmen, öğrencinin kendi kendini denetleyebilecek ve dıştan etki olmadan içten gelen bir istekle öğrenmeyi pekiştirmesini sağlamalıdır.

Çalgı eğitimi birçok teknik ve müzikal becerinin öğrenilmesini gerektiren bir eğitim sürecidir. Öğrencilerin bu kazanımları edinebilmeleri için öğrenmeyle ilgili çeşitli taktik, teknik, beceri ve bilişsel özelliklere sahip olmaları gerekir. Öğrencilerin, bu niteliklere sahip olmaları etkili bir biçimde gerçekleştirilecek olan eğitim uygulamalarından geçmektedir. Kanun eğitimi sürecinde kanun çalmaya yönelik gerekli temel becerilerin kazanılması, büyük ölçüde öğrencilerin kendi öğrenme yollarının farkında olmasına ve kendi öğrenmelerini yönlendirebilmelerine bağlıdır. Eğitimde son eğilimler, geleneksel öğretmen merkezli yaklaşımdan, öğrencilerin üstbilişsel farkındalıklarını geliştirmeye doğru yönelmiştir. Üstbilişsel farkındalık, öğrenmede zorlukların üstesinden gelmek ve öğrencilerin sahip oldukları düşünme becerilerini geliştirmek için önemlidir. Kendi öğrenmelerini düzenleyen öğrenciler karmaşık öğrenme durumlarında çözüm üretebilir. Öğrencilerin, kanun eğitiminde kullanılacak geniş bir strateji repertuarı kazanmaları, aynı zamanda bu yolla kendi öğrenmelerini düzenleme ve kontrol edebilmelerine rehberlik edilmelidir.

Programın uygulanmasında öğretmen tek bir öğrenme-öğretme stratejisi belirlemek zorunda değildir. Kazanımların içeriği ve öğrenciyi kazandırılması hedeflenen becerilere bağlı olarak farklı öğrenme-öğretme stratejileri (buluş yoluyla öğrenme, sunuş yoluyla öğrenme, araştırma yoluyla öğrenme, tam öğrenme, iş birlikli öğrenme, yapılandırmacı öğrenme), yöntem ve teknikleri dengeli ve amacına uygun şekilde birlikte kullanılabilir.

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Müzik öğrenimi ve öğretimini geliştirmek, yıl boyunca öğrencinin gösterdiği müzik gelişimini kavramak için müzik öğreniminin değerlendirilmesi ve ölçme sonunda elde edilen verilerin analizi oldukça önemlidir. Değerlendirme; öğretim programında yer alan kazanımlarda belirtilen bilgi, beceri ve tutumlara öğrencilerin ne oranda ulaştıklarının tespit edilmesi ve tespit edilen eksik ya da yanlış öğrenmelerin giderilmesi için önlemler alınmasının sağlanması açısından önemlidir. Çeşitli ve çok sayıda ölçme aracı kullanılarak sistematik olarak yapılan değerlendirme sonuçları, sadece not vermek için değil; öğrencilere performansları hakkında geri bildirim verme, öğrencileri gösterebilecekleri en üst performans seviyesine ulaştırmak için motive etme, öğretim etkinliklerinin ve öğretim programının etkililiğini belirleme amacıyla kullanılabilir.

Değerlendirme çalışmalarının sürekli olması önemlidir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini; öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim verilmesini; öğretim sonunda yapılan değerlendirme, öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır.

Yapılan değerlendirme çalışmaları; öğretim programında belirtilen kazanım, hedef ve amaçlarla örtüşmelidir. Öğretim programında öğrenmenin üç alanına (bilişsel, psikomotor ve duyuşsal) ilişkin kazanımlar bulunmaktadır. Örneğin, öğrenciler kanunu çalmada teknik ustalık, yorum gücü, artistik ve etkileyici iletişim, saza olan hâkimiyet, düzgün ses çıkarma, üsluba yönelik icra kabiliyeti, müziksel etki vb. kategorilerde yer alan becerileri edindiklerinde psikomotor; nota yazımı, enstrümana ilişkin teknik kavramları doğru kullanmayı öğrendiklerinde bilişsel; bireysel olarak ve bir grubun üyesi olarak sorumlulukla çalıştıklarında duyuşsal alana ilişkin kazanımları edinmiş olacaklardır. Kullanılacak ölçme aracı ve değerlendirme yaklaşımı, ölçülmek istenen becerilere ve değerlendirme sonuçlarının hangi amaçla kullanılacağına bağlı olarak belirlenmelidir. Psikomotor ve duyuşsal alanlara ilişkin kazanımların değerlendirilmesinde, dereceli puanlama anahtarı ya da derecelendirme ölçekleri şeklinde tasarlanmış gözlem formlarının yanı sıra öz ve akran değerlendirme formları kullanılabilir. Bilişsel ve psikomotor alanlara ilişkin kazanımların değerlendirilmesinde, bireysel ya da grup çalışması şeklinde tasarlanmış proje ve performans çalışmaları kullanılabilir.

Değerlendirme sonrasında performansları hakkında verilen yapıcı geri bildirimler; öğrencilerin neyin önemli olduğunu, neyin öğretilmeye çalışıldığını ve hangi alanda gelişmek için çaba sarf etmeleri gerektiğini kavramalarını sağlayacaktır.

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

1. Program boyunca öğrencilerden çalışma grupları oluşturulmalıdır. 10. sınıftan itibaren kısa dinletiler ve resitaller yaptırılarak öğrencinin sahne deneyimi kazanması sağlanmalıdır.

2. Programda konular temel seviyeden başlamakta ve belli bir düzen dâhilinde ilerlemektedir. Kazanımlarda verilen peşrev, saz semaisi ve sözlü eserlere ek olarak öğrenci seviyesine uygun eserlerin seçimine öğretmen karar vermelidir.

3. Kanun Dersi Öğretim Programı, öğrenciyi bireysel olarak merkeze alarak kabiliyeti doğrultusunda uygulanmalıdır. Program içinde verilecek olan örnek eserler yetersiz kaldığında öğretmen öğrencinin seviyesine göre başka eserler de verebilir. Ders kitabı dışında öğretmenin belirleyeceği yardımcı kaynaklar öğrenme esnasında büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu nedenle ses ve görüntü kayıtları ders içerisinde etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

4. Öğretilecek eser sadece nota tekrarıyla oluşmamaktadır. Bestekâr, eserin yazıldığı dönem, tavır ve ekol gibi daha pek çok özellik öğrenciye verilmelidir. Özellikle 11 ve 12. sınıflarda uygulanacak eser icraları, öğrencinin tavır kazanması açısından dikkatle takip edilmelidir.

5. Eserlerin seçiminde klasik ekol sahibi üstatların eserlerine ağırlıklı olarak yer verilmelidir. Öğrenci bir sanatkâr aday olarak düşünülmesi ve saz eğitimi dışındaki süreçlerde de takip edilmelidir.

6. Kanun, klasik Türk sanat müziği fasıllarının vazgeçilmez bir çalgısı olduğundan fasıl müziklerinde adeta şef saz rolü üstlenmektedir. Bu nedenle diğer çalgılara önderlik eden bir vasfı vardır. Bu bilinçle hareket ederek kanun çalan öğrencilere öz güven kazandırılması, çalgı topluluklarında yönetici olma özelliğinin aşılması önemlidir.

7. Müzik manevi, kültürel ve evrensel değerlerin sanat yoluyla aktarılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan öğrenme sürecinde programda yer alan üniteler ve kazanımlarla ilişkilendirilerek tabloda sunulan değerlere ilişkin çalışma ve etkinliklere yer verilmesi önemlidir. Etkinlik ve çalışmalar planlanırken örnek olarak verilmiş konu başlıklarından yararlanılabilir.

Değerler	Konu Başlığı
Sevgi	Sevgi ve vefa
Öz güven	Toplum önünde icra
Alçak gönüllülük	Tevazu
Sorumluluk	Çevresine karşı sorumluluğu

Bu değerlerin, öğrencilere aktarılabilmesi için öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak ders kitabında etkinlik, çalışma, araştırma konusu veya okuma parçası olarak yer alması sağlanmalıdır.

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

10 ve 11. sınıflar için geliştirilmiş programda ünite temelli yaklaşım esas alınmıştır. Programda 10. sınıf düzeyinde altı, 11. sınıf düzeyinde dört ünite yer almaktadır. Konuların işlenişi sırasında dikkat edilmesi gerekli hususlar, açıklama veya sınırlamalar ilgili konu başlıklarının altında verilmiştir. Kazanımlar; sınıf düzeyi, ünite numarası, konu numarası ve kazanım numarası esas alınarak numaralandırılmıştır. Kazanımlara ilişkin açıklamalar, sınırlamalar veya uyarılar kazanımı takip eden satırda italik yazı karakteriyle ifade edilmiştir.

Kazanımların yapısı aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

Sınıf Düzeyi	Ünite no.	Konu no.	Kazanım no.	Kazanım İfadesi	Kazanım Açıklaması
			10.3.3.1.	Rast perdesini, alt ve üst oktavdaki sol notalarını gösterir.	<i>Boşluğu olan mandal gruplarından sağ kısımda 4 mandal yatık şekilde duran telin Sol Rast perdesine ait olduğu belirtilmelidir.</i>

KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE VE SÜRELERİ

10. Sınıf

Üniteler	Kazanım Sayıları	Süre/Ders Saati	Oranı (%)
Kanun Çalmada Temel Davranışlar	10	10	27,7
Mandalları Notalarla (Perdelerle) İlişkilendirme	5	8	22,2
Tellere Doğru ve Temiz Ses Çıkarma Alıştırmaları	4	8	22,2
Çargâh Makamı Üzerinde Çalışmalar	4	2	5,5
Buselik Makamı Üzerinde Çalışmalar	4	4	11,1
Kürdi Makamı Üzerinde Çalışmalar	4	4	11,1
TOPLAM	31	36	100

11. Sınıf

Üniteler	Kazanım Sayıları	Süre/Ders Saati	Oranı (%)
Teknik Çalışmalar	1	10	28
Rast Makamı	3	9	25
Segâh Makamı	4	10	28
Huseyni Makamı	3	7	19
TOPLAM	11	36	100

10. SINIF KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI

10.1. KANUN ÇALMADA TEMEL DAVRANIŞLAR

10.1.1. Türk Musikisinde Kanun Çalgısının Geometrik Özelliği, Oturuş-Tutuş Pozisyonu ve Gerekli Çevre Materyaller

- 10.1.1.1. Kanunun geometrik özelliğini tanır.
- 10.1.1.2. Doğru oturuş ve pozisyonunu uygular.
- 10.1.1.3. Nota sehпасı, ayaklık gibi materyalleri tanır.

10.1.2. Yüksük, Mızrap ve Akort Anahtarının Doğru Kullanımı

- 10.1.2.1. Yüksük ve mızrapın hangi parmaklara doğru şekilde konumlandırılacağını gösterir.
- 10.1.2.2. Akort anahtarının işlevini kavrar.

10.1.3. Teller, Burgular ve Mandalların Tanımı

- 10.1.3.1. Tellerin hangi malzemeden yapıldığını açıklar.
- 10.1.3.2. Burguların konik yapısını kavrar.
- 10.1.3.3. Mandalların işlevini açıklar.

10.1.4. Mandal Gruplarının Tanımı

- 10.1.4.1. Aralarında boşluk bulunmayan mandal gruplarını gösterir.
- 10.1.4.2. Aralarında boşluk bulunan mandal gruplarını gösterir.

10.2. MANDALLARI NOTALARLA (PERDELERLE) İLİŞKİLENDİRME

10.2.1. Boşluksuz Mandal Gruplarının Notalarını Kavrama

Konu Açıklaması: Gerek eski yapım gerekse günümüz kanunlarında kaba acem aşırân perdesinde boşluksuz 12 adet mandal bulunmadığı vurgulanmalıdır. Sırayı takip eden ve üzerinde 12 adet mandal çakılı ilk boşluksuz mandal grubunun kaba çargâh perdesi olduğu belirtilmelidir. Öğrencinin kaba çargâh perdesinden başlayarak yukarıya doğru bu mandal gruplarının do ve fa notalarına ait olduğunun parmakla gösterilmesi ve isimlerinin söylenmesi sağlanmalıdır.

- 10.2.1.1. Boşluksuz mandal gruplarının Türk müziğinde fa ve do seslerine ait olduğunu kavrar.
- 10.2.1.2. Boşluksuz mandal gruplarını 6 mandal kalkık 6 mandal yatık şekilde ayarlar.
- 10.2.1.3. Fa ve do seslerindeki mandal şeklinin fa ve do natürel seslerini verdiğini kavrar.

10.2.2. Aralarında Boşluk Bulunan Mandal Gruplarını Kavrama

- 10.2.2.1. Aralarında boşluk bulunan mandal gruplarını boşluktan sol tarafı kalkık sağ tarafı yatık olacak şekilde ayarlar.

Aralarında boşluk bulunan mandal grupları 5 farklı sesi temsil ettiğinden (re-mi-sol-la-si) bu mandallarının isimleri belirtilmeli, 3. ve 4. ünitelerde kademeli olarak yaptırılmalıdır.

- 10.2.2.2. Ayarlanan mandalların natürel sesleri verdiğini kavrar.

10.3. TELLERE DOĞRU VE TEMİZ SES ÇIKARMA ALIŞTIRMALARI

10.3.1. Kaba Çargâh ve Acem Âşiran Tellerinde Doğru Ses Çıkarma Çalışmaları

10.3.1.1. İki farklı notaya vuruş üzerine yazılmış etütleri çalar.

10.3.2. Dört perde üzerinde etütler

10.3.2.1. Dört perde üzerinde yazılmış etütleri çalar.

10.3.3. Rast Perdesinin Mandal Yapısını Tanıma

10.3.3.1. Rast perdesini, alt ve üst oktavdaki sol notalarını gösterir.

Boşluğu olan mandal gruplarından sağ kısımda 4 mandal yatık şekilde duran telin Sol Rast perdesine ait olduğu belirtilir.

10.3.4. Çargâh Dizisinde Etütler

10.3.4.1. Çargâh dizisinde etüt çalma alıştırmaları yapar.

10.4. ÇARGÂH MAKAMI ÜZERİNDE ÇALIŞMALAR

10.4.1. Çargâh Makamında Seyir ve Etütler

10.4.1.1. Çargâh makamındaki örnek eserleri çalar.

10.4.1.2. Nim sofyan, semai ve sofyan usullerini geleneksel vuruş tekniğinde uygular.

10.4.1.3. Türk aksağı, yürük semai usullerinde yazılmış etütleri çalar.

10.4.1.4. Oktavlı çalma tekniğini uygular.

10.5. BUSELİK MAKAMI ÜZERİNDE ÇALIŞMALAR

10.5.1. Buselik Makamında Seyir, Etüt ve Eserler

10.5.1.1. Buselik makamında yazılmış örnek eserleri çalar.

10.5.1.2. 7, 8 ve 9 zamanlı usulleri vurur.

10.5.1.3. Buselik makamında yazılmış etütleri çalar.

10.5.1.4. Eserlerde glisando tekniğini uygular.

10.6. KÜRDİ MAKAMI ÜZERİNDE ÇALIŞMALAR

10.6.1 Kürdi Makamında Seyir, Etüt ve Eserler

10.6.1.1. Kürdi makamında yazılmış örnek eserleri çalar.

10.6.1.2. Aksak semai usulünü çalar.

10.6.1.3. Kürdi makamında sözlü ve sözsüz eserleri çalar.

10.6.1.4. Eserlerde tremolo tekniğini uygular.

11. SINIF KANUN DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI

11.1. TEKNİK ÇALIŞMALAR

11.1.1. Oktavlı Çalma, Glisando ve Tremolo Tekniklerini Birlikte Kullanım

11.1.1.1. Oktavlı çalma, glisando ve tremolo tekniklerinin birlikte kullanıldığı etütleri çalar.

11.2. RAST MAKAMI

11.2.1. Rast Makamında Seyir, Etüt ve Eserler

11.2.1.1. Rast makamında yazılmış örnek eserleri çalar.

11.2.1.2. Rast makamında yazılmış teknik etütleri çalar.

11.2.1.3. Rast makamındaki eserleri 4 ses ve 5 ses akort düzeninde çalar.

11.3. SEGÂH MAKAMI

11.3.1. Segâh Makamındaki Seyir, Etüt ve Eserler

11.3.1.1. Segâh makamında yazılmış örnek eserleri çalar.

11.3.1.2. Göçürme terimini açıklar.

11.3.1.3. Segâh makamını açıklar.

11.3.1.4. Segâh makamında bir peşrevi ezbere çalar.

11.4. HÜSEYİNİ MAKAMI

11.4.1. Hüseyini Makamında Seyir, Etüt ve Eserler

11.4.1.1. Hüseyini makamında yazılmış örnek eserleri çalar.

11.4.1.2. Verilen örnek eserleri 1 ses akort düzeninde çalar.

11.4.1.3. Hüseyini türküleri düşük metronomda çalar.